

ŠOLSKO TEKMOVANJE

V ZNANJU SLOVENSKEGA JEZIKA

ZA VODNIKOVO PRIZNANJE

Tekmovalna pola za 3. letnik srednjih strokovnih šol
3. december 2024

Pred vami so tekmovalne naloge različnega tipa, ki preverjajo vaše poznavanje slovenskega jezika. Nekatere naloge se navezujejo na izhodiščna besedila ali povedi, zato jih pred reševanjem dobro preberite. Če se zmotite, odgovor prečrtajte in poleg zapišite novega. Odgovori naj bodo pravopisno in slovnično pravilni. Nejasni in nečitljivi odgovori se točkujejo z nič točkami (negativnih točk ni). Pišite s kemičnim svinčnikom ali z nalivnim peresom in ne uporabljajte korekturnih sredstev. Čas pisanja je 60 minut.

Želimo vam veliko uspeha pri reševanju tekmovalnih nalog.

Ime in priimek: _____

Šola (dopišite tudi program): _____

Število možnih točk: 50

Število doseženih točk: _____

Sklop A

Preberite besedilo in rešite naloge.

KULTURA

Ljubljana,
2. 1. 2019
MMC RTV SLO,
STA

Dve stoletji od smrti Valentina Vodnika, na številnih področjih »pervega« pri nas

200. obletnico bomo zaznamovali 8. januarja

Valentin Vodnik

Na Vodnikovem nagrobniku na ljubljanskem Navju je napis v bohoričici.

(1) Jezikoslovec, pesnik, prevajalec, časnikar in duhovnik Valentin Vodnik, ki na naših tleh velja za »pervega« na številnih področjih, je za sabo pustil zelo bogato dediščino.

(2) Veliki razsvetljenec je želel s svojo zagnanostjo izobraziti preprosto ljudstvo, slovenščino pa izčistiti in narediti uporabno v leposlovju in znanosti.

(3) Na pobudo Žige Zoisa, mecena slovenskih razsvetljencev, je začel izdajati prvi slovenski časopis *Lublanske novice* (1797–1800), izdal prvo slovensko pesniško zbirko *Pesmi za pokušino*, bil je urednik *Velike* in *Male pratike*, neutrudno je nabiral tudi gradivo za nemško-slovenski slovar, za katerega je že zbral več kot 30.000 besed, vendar dela ni dokončal. Izdal je »iz Nemškiga preslovenjene« *Kuharske bukve*, ki velja za prvo slovensko kuharsko knjigo, in priročnik za rodničarstvo.

(4) Napisal je več učbenikov, v času Ilirskih provinc, ko so na slovenskih tleh vladali Francozi, pa dosegel uvedbo slovenščine kot učnega jezika v začetne in srednje šole na Kranjskem. Navdušen zaradi priznavanja pravice do uporabe slovenščine v uradnih okoliščinah in v šoli je napisal pesem *Ilirija oživljena*. To se mu je maščevalo po Napoleonovem porazu, ko so oblast v naših krajih ponovno prevzeli Avstrijci, saj se je moral predčasno upokojiti.

Prirejeno po: <https://www.rtvsllo.si/kultura/knjige/dve-stoletji-od-smrti-valentina-vodnika-na-stevilnih-podrocjih-pervega-pri-nas/476237>; Foto: Foto: Wikipedia Commons

1.1 Dopolnite trditev o okoliščinah besedila.	1 točka	
--	---------	--

Besedilo je nastalo ob (navedite priložnost) _____

_____, in sicer (datum objave) _____, objavljeno pa je bilo na spletni

strani MMC RTV SLO v rubriki _____.

1.2 Rešite nalogi.	2 točki (a) + 1 točka (b)	
---------------------------	---------------------------	--

a. Podčrtajte pravilno opredelitev in utemeljite izbiro.

Izhodiščno besedilo je *vabilo/življenjepis/novica*, saj _____

b. Podčrtajte ustrezne trditve.

Izhodiščno besedilo je

zasebno/javno

objektivno/ subjektivno

dvogovorno/enogovorno

prepričevalno//opisovalno.

1.3 Podčrtajte pravilni odgovor in ga utemeljite z dvema značilnostma te vrste besedila.	3 točke	
---	---------	--

Glede na vsebino je besedilo

praktičnosporazumevalno/uradovalno/strokovno/publicistično/umetnostno.

Utemeljitev: _____

1.4 V besedilu so nebesedne prvine. Dopolnite preglednico: vpišite nebesedno prvino in opredelite njeno vlogo v besedilu.	4 točke	
--	---------	--

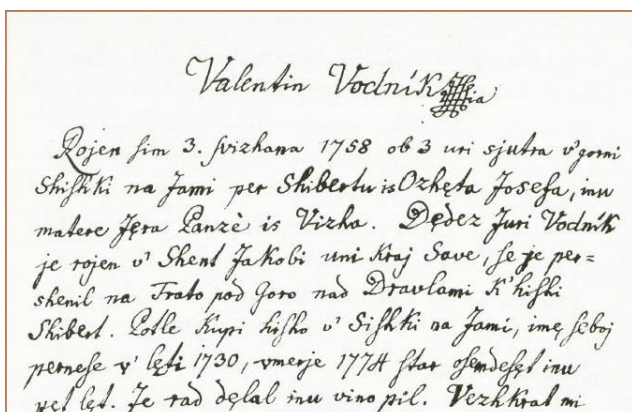
Nebesedna prvina	Vloga v besedilu

1.5 Zapišite tri Vodnikove dosežke, s katerimi boste utemeljili naslov besedila.	3 točke	
---	---------	--

1.6 Besedam v preglednici pripišite sopomenke.	2 točki	
---	---------	--

bukve		mecen	
provinca		preslovenjeno	

1.7 V času opravljanja duhovniške službe v Koprivniku blizu Bohinja je Vodnik napisal avtobiografijo (»Pisano na Gorjušah v bohinskih gorah 1. Rožnicveta 1796.«), ki se je ohranila kot rokopis na dveh straneh. Obkrožite napačno trditev in utemeljite rešitev.	2 točki	
---	---------	--

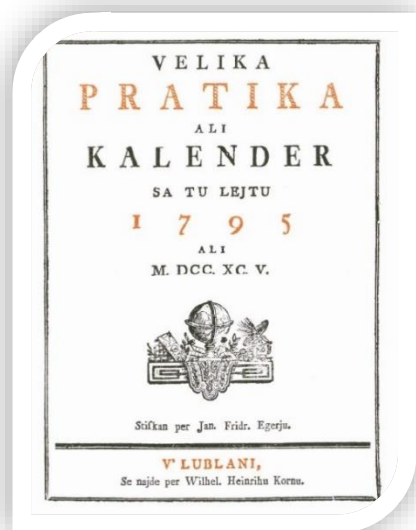

Izsek iz Vodnikovega življenjepisa, 1796 (vir slike: www.dlib.si)

- V času Valentina Vodnika je bila v rabi bohoričica, črkopis iz časa reformacije.
- Valentin Vodnik se je zavzemal za slovensko terminologijo.
- Vodnikova avtobiografija je objektivni zapis o njegovi družini in njegovem delu.

Utemeljitev izbire napačne trditve: _____

Sklop B

Valentin Vodnik je od leta 1795 do 1797 izdajal *Veliko pratiko*, od 1789 pa *Malo pratiko*. S pratikami je skušal vzgajati in poučevati. Objavljal je besedila o kmetijstvu, gospodarstvu, delil praktične nasvete, zapisoval pa je tudi pregovore, uganke, kratkočasne zgodbe ipd.

2.1. Preberite definiciji pratike in rešite nalogo.

4 točke

Pratika je knjiga, navadno manjšega formata, s koledarskimi podatki, vremenskimi napovedmi in praktičnimi poučnimi sestavki. (SSKJ²)

*

Pratika (latinsko *practica*, grško *πρακτική praktikē*) je prevzeta beseda, ki navadno pomeni ilustrirano knjigo manjšega formata s koledarskimi podatki in vremenskimi napovedmi za vse dni v letu. (Wikipedija)

Podčrtajte ustrezen odgovor in trditev dopolnite z utemeljitvijo.

Definiciji imata *enako/različno* zgradbo, saj _____

_____.

Vodnikovo *Veliko pratiko* natančneje opisuje *prva/druga* definicija, saj _____

_____.

2.2 Valentin Vodnik je prvi, ki je uporabljal termin <i>pregovori</i>. Rešite nalogi o Vodnikovih pregovorih in ugankah, ki jih je objavljajl v pratikah.	3 točke (a) + 2 točki (b)	
--	---------------------------	--

a. Dopolnite

Lenega čaka strgan _____, palca _____, prazen _____.

Če se zgodaj selijo _____, bo huda zima ob božiči.

Šviga švaga, čez dva _____.

Eden za enim _____, nikdar se ujeti nečeta.

b. Glagole v ugankah postavite v 1. osebo ednine.

Brez nog (teči) _____, brez koles (peljati) _____, na tla ne (stopiti) _____, vendar veliko težo daleč (prenesti) _____.

2.3 Preberite uganko in jo zapišite v sodobni knjižni slovenščini.	4 točke	
---	---------	--

Kter hočejo moje jabuka jest, ni treba nikol jim mene otrest; le deblu poderi, pod mano poberi!

2.4 Valentin Vodnik, ki na naših tleh velja za »pervega« na številnih področjih, je za sabo pustil zelo bogato dediščino. Besedi <i>dediščina</i> pripišite zahtevane besede, tako da boste tvorili besedno družino.	4 točke	
---	---------	--

	Poimenovanje za osebo m. sp.	Poimenovanje za osebo ž. sp.	Lastnost	Glagol v slovarski obliki
dediščina				

2.5 Pridevnikom v povedi <i>Vodnikova Velika in Mala pratika sta pomemben vir za raziskovanje slovenske terminologije določite vrsto in rešitev vpišite v preglednico.</i>	4 točke	
---	---------	--

Vrsta pridevnika	Pridevniki		

2.6 Podčrtani del povedi razširite v stavek z osebno glagolsko obliko. Novo poved zapišite na črte.	2 točki	
--	---------	--

Navdušen zaradi priznavanja pravice do uporabe slovenščine v uradnih okoliščinah in v šoli je napisal pesem Ilirija oživljena.

Sklop C

3.1 V besedilu je 14 raznovrstnih napak. Odpravite jih.	6 točk	
--	--------	--

Valentin Vodnik se je rodil v premožni kmečki družini v Zgornji Šiški, kjer je preživel breskrbno otroštvo. Po lastnih besedah se je do devetega leta starosti predajal igram, lužam in drsanju po pomrznenih mlakah, šele nato se je začel učiti branja in pisanja. Glede na zgodovinske vire, je bil srednje visok, modrih oči ter polnega in rdečeličnega obraza. Po navedbah literarnega zgodovinarja Lukata Vidmarja je najbolj užival v delu in študiju vendar so mu pogosto očitali počasnost.

V frančiškanski red je vstopil leta 1775, ker pa mu strogo samostansko življenje ni ustrezalo je pozneje prestopil med škofijske duhovnike, kjer je imel več svobode. Leta 1796 je z pomočjo Žige Zoisa dosegel premestitev v Ljubljano in kmalu postal profesor na gimnaziji. Popolnoma predan poučevanju in pisanju je leta 1804 dokončno zaprosil in dobil dovoljenje, da deluje zunaj reda, kot škofijski duhovnik.

Pod Francosko upravo je zelo napredoval (v čast Francozom in Napoleonu je napisal celo pesem Ilirija oživljena), potem ko so ilirske province prešle ponovno pod Avstrijsko oblast pa se je moral upokojiti.

(Prirejeno po www.rtvsllo.si/kultura/knjige/dve-stoletji-od-smrti-valentina-vodnika-na-stevilnih-podrocjih-pervega-pri-nas/476237)

3.2 Iz naloge 3.1 izpišite po en primer lastnega imena.	3 točke	
--	---------	--

- ime prebivalca: _____
- zemljepisno ime: _____
- stvarno ime: _____